

УДК 378.147

ФОРМУВАННЯ ПРОЕКТНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ЗАСОБАМИ «СТУДЕНТСЬКОГО ПРОЕКТНОГО ОФІСУ»

Бачієва Л.О.

Українська інженерно-педагогічна академія

Досліджено проблему формування проектної культури майбутніх викладачів у процесі навчання. Проведено аналіз визначення поняття «проектна культура викладача». Встановлені умови формування проектної культури. Сформульовані основні компоненти організації та діяльності студентського проектного офісу: мета, напрями роботи, функції, місце студентського проектного офісу в структурі навчального закладу, зміст навчання створенню освітніх проектів. Наведені результати роботи «Студентського проектного офісу» у навчальному закладі.

Ключові слова: проектна культура, проектний офіс, майбутні викладачі.

Постановка проблеми. Економічний та технологічний розвиток суспільства в Україні визначає актуальні проблеми освіти, економіки, галузей промисловості. Одна з проблем, що постає першочергово – проектування, реалізація та контроль різноманітних видів діяльності фахівців. Прийняття Закону «Про освіту» (2017) дозволило окреслити основні ідеї та принципи побудови освіти в майбутньому.

Відповідно до Закону «Про освіту», передбачається академічна свобода, яка полягає у самостійності і незалежності учасників освітнього процесу під час провадження педагогічної, науково-педагогічної, наукової та/або інноваційної діяльності, що здійснюється на принципах свободи слова, думки і творчості, поширення знань та інформації, вільного оприлюднення і використання результатів наукових досліджень з урахуванням обмежень [2]. Реалізація такої діяльності не можлива без розроблення відповідних освітніх проектів. Вимагає уваги поняття «освітня послуга», яка по суті є проектом, розроблення якого потребує знань методик, технологій навчання та умінь зі створення та реалізації освітніх проектів.

Однією з актуальних характеристик сучасних фахівців є уміння «бачити» будь-які життєві, професійні, освітні процеси як проекти. Реалізація такої діяльності вимагає володіння методами проектування, реалізації та контролю якості виконання здійсненого проектування. Вже під час навчання, кожен студент має можливість спроектувати, реалізувати та швидко отримати результати впровадження будь-якого проекту: дослідницького, творчого, рольового, ігрового, інформаційного та ін. Саме ці проекти можуть стати основою створення особистого бізнесу, подальшої професійної діяльності, підвищити імідж навчального закладу або допомогти вирішити студентські проблеми та прагнення.

Таким чином, у системі освіти спостерігається наявність протиріч: між необхідністю володіння студентами умінями створювати проекти та системою освіти, яка готує до реалізації дидактичних або інженерних розробок; між необхідністю включення студентів у проектну діяльність для розкриття та поширення особистих освітніх та соціальних ідей та недостатнім рівнем спеціальних знань; між прагненням майбутніх викладачів включитися в перетворювальну діяльність та недостатнім рівнем спеціального навчання проектуванню науково-дидактичних матеріалів,

які допоможуть вирішувати сучасні педагогічні проблеми, здійснювати розвиток освітніх систем.

Відтак, необхідною умовою сучасного освітнього процесу майбутніх викладачів є навчання розробляти, впроваджувати освітні проекти, контролювати їх реалізацію та здійснювати аналіз отриманих результатів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема формування проектної культури особливо актуалізується для системи освіти, оскільки саме освіта забезпечує потреби формування якостей сучасної людини, підготовку до творчої діяльності суб'єктів освітнього процесу. У роботах педагогів-дослідників М. Ахметової, Ю. Веселової, Н. Запесоцької, І. Колеснікової, А. Маркової, Н. Топіліної, Л. Філімонюк розкрито поняття «проектна культура». До проектної культури викладача навчального закладу та засобів її формування звертались В. Сидоренко, І. Зімняя, А. Кравцов, Н. Яковлева та ін.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. У наукових роботах залишаються не достатньо вивченими поняття «проектна культура викладача», характеристики проектної культури, механізми та система формування проектної культури викладача на основі реалізації інноваційних форм організації процесу навчання у позааудиторній діяльності. Одним із засобів формування проектної культури майбутніх викладачів нами визначено організацію та діяльність «Студентського проектного офісу» як підрозділу, що відповідає за методологічне та організаційне забезпечення студентської проектної діяльності в навчальному закладі, планування і контроль портфеля студентських проектів, впровадження і розвиток інформаційної системи планування та моніторингу проектів, формування звітності та ін.

Метою статті є представлення методики формування проектної культури майбутніх викладачів у процесі організації та діяльності «Студентського проектного офісу».

Виклад основного матеріалу дослідження. Сучасна система підготовки майбутніх викладачів характеризується входженням інноваційних технологій. Вони спрямовані на підготовку викладача нового типу, який здатний вирішувати коло значущих педагогічних проблем ХХІ століття. Однією з головних умов управління інноваційними процесами в навчальному закладі дослідники Т. Шамова, М. Поташник вважають роботу з осві-

тянами, яка направлена на створення передумов для інноваційної педагогічної діяльності. Проблему формування готовності викладача до інноваційної діяльності, розвитку інноваційної культури розкрито в роботах І. Гавриш, В. Гриньової, Т. Демиденко, І. Ісаєвої, М. Кларіна, А. Міщенко, І. Підласного, Л. Штефан та ін.

Аналіз робіт науковців дозволив встановити, що готовність викладача до інноваційної діяльності визначається його здатністю створювати, сприймати, реалізовувати нововведення, а успіх інноваційної діяльності навчальних закладів залежить від сформованості проєктувальних умінь педагогів. Отже, основою готовності викладача до інноваційної діяльності є проєктна культура.

У контексті нашого дослідження ми погоджуємося з думкою, яку наводить М. Ахметова, що проєктна культура викладача – це складова частина його професійно-педагогічної культури, сукупність «проєктних» засобів інноваційного перетворення педагогічної дійсності на основі прогнозування, планування, конструювання та моделювання освітньо-виховних явищ, процесів та систем. При цьому, проєктно-діяльнісний рівень умінь викладача сьогодні визначає його професіоналізм [1, с. 212].

Як інтегральна якісна властивість професійної діяльності викладача проєктна культура характеризується наступними проявами: прагнення цілеспрямовано перетворити соціум; ціннісна орієнтованість та реалізованість; відмова від знанієцентризму в проєктувальній діяльності, спираючись на ідеї людино-, культуро-, природо- та соціодоцільності освітньої системи школи; критеріальним характером відбору альтернативних педагогічних засобів, їх залежністю від необхідності реалізації конкретної функції, імовірнісним характером можливих рішень [5].

Таким чином, без оволодіння проєктною культурою викладач не зможе здійснювати свою професійну діяльність. Слід визнати аргументи на користь необхідності засвоєння проєктної культури: проєктування зміцнює тип мислення учасників проєкту, наближаючи їх до потреб XXI століття; проєктування визначає нове, сучасне, інноваційне обличчя освітньої установи; проєктування реалізує ідеї особистісно-творчої педагогіки; проєктування змінює конкурентоздатність самого викладача. Таким чином, проєктна культура є обов'язковою якістю сучасного викладача та потребує особливої уваги щодо її формування.

Однією з основних вимог щодо формування проєктної культури є наявність підготовлених викладачів-консультантів, знайомих з технологією розроблення проєктів та таких, що самостійно створюють та впроваджують проєкти різних видів. Робота таких викладачів створює творче середовище. При цьому, кожен суб'єкт проєктного процесу, як зазначає А. Кравцов, має бути підготовленим до того, щоб індивідуально або у складі робочої групи розробити та здійснити певний проєкт. Результати проєктної діяльності повинні мати продуктивно-орієнтований характер, тобто, фіксуватися у вигляді опису цілей, методів та умов їх досягнення з урахуванням педагогічної, економічної, екологічної та соціальної доцільності, а також у вигляді результату даного проєкту – діяльності, яка дає корисний педаго-

гічний результат. Сукупність матеріалів, а також виконана діяльність і є проєкт, за яким оцінюється рівень оволодіння проєктною культурою [3].

Необхідними умовами оволодіння педагогом проєктною культурою є: мотивація особистості на оволодіння проєктною культурою; організація процесу проєктування в навчальному закладі; інноваційну направленість педагогічної діяльності; можливість вибору особистістю шляху саморозвитку; розширення та поглиблення професійної майстерності вчителя; різноманітність видів діяльності; самореалізація та самоактуалізація в освітньому процесі [3].

Підґрунтям для формування проєктної культури майбутніх викладачів є: проєктна компетентність (знання та уміння основ здійснення проєктної діяльності); сформовані творчі якості особистості майбутнього викладача; уміння будувати особисті підходи до вирішення нестандартних ситуацій, пошук нових форм, методів та засобів навчання; творча активність.

Отже, проєктна культура передбачає формування майбутнього викладача як творчої особистості, яка має постійну потребу в удосконаленні себе та своєї діяльності засобом якого виступає проєктна діяльність. Таким чином, процес формування проєктної культури має бути направлений на створення проєктно-інноваційного середовища в навчальному закладі, тобто, формування умов для виникнення, розроблення та запровадження проєктів. Динаміка процесу створення проєктно-інноваційного середовища може бути забезпечена лише тоді, коли проєктна культура функціонуватиме в досвіді викладача систематично, робота буде здійснюватися за допомоги досвідчених викладачів-консультантів.

З метою реалізації сформульованих умов нами запропоновано створення «Студентського проєктного офісу». Під поняттям «Студентський проєктний офіс» будемо розуміти – підрозділ, що відповідає за методологічне та організаційне забезпечення студентської проєктної діяльності в навчальному закладі, планування і контролю портфеля студентських проєктів, впровадження і розвиток інформаційної системи планування та моніторингу проєктів, формування зведеної звітності за програмами/проєктами.

Для створення проєктного офісу в структурі навчального закладу необхідно визначити компоненти: мету та основні напрями діяльності, функції, місце студентського проєктного офісу в структурі навчального закладу, зміст навчання створенню проєктів; методи здійснення проєктної діяльності.

Розглянемо зміст вказаних компонентів «Студентського проєктного офісу». Мета діяльності студентського проєктного офісу: забезпечення комерціалізації результатів освітньої та наукової діяльності студентів; забезпечення якості підготовки проєктів студентів; просування інтелектуальної власності на національному та міжнародному ринках; залучення зовнішніх фінансових ресурсів для впровадження проєктних ініціатив.

Основними напрямками роботи офісу є: підвищення якості освіти студентів щодо організації та здійснення проєктної діяльності шляхом консультування та навчання; сприяння реальній академічній мобільності студентів (стажування,

міжнародний обмін); підтримка дослідницьких робіт та студентських освітніх проектів (пріоритет віддається проектам, які виконуються під замовлення бізнес-організацій та підприємств); сприяння формуванню ділових відносин між випускниками та роботодавцями, шляхом створення стартапів, бізнес інкубаторів для реалізації бізнес ідей; впровадження принципів сталого розвитку та міжнародних стандартів проектної роботи в освітній та науковій діяльності навчального закладу.

Основними функціями є: ініціювання проектів, в тому числі збір та спільне опрацювання проектних заявок; пошук та налагодження сталих стосунків з міжнародними партнерами та організаціями; створення механізму залучення студентів до участі у конкурсах на одержання фінансування проектів різних напрямів; пошук грантових пропозицій.

Визначення місця студентського проектного офісу в структурі навчального закладу. «Студентський проектний офіс» – добровільне студентське об'єднання, що організуються у навчальному закладі із метою залучення студентів до проектної діяльності, поширення й узагальнення досвіду цієї роботи. «Студентський проектний офіс» може бути організований на відповідних кафедрах навчального закладу та об'єднувати студентів, які займаються створенням проектів в межах кафедральної проблематики.

Зміст навчання створенню освітніх проектів. Відповідно до розробленого змісту можливо виділити декілька модулів: модуль 1 «Загальні положення проектування»; модуль 2 «Розробка проекту»; модуль 3 «Презентація та захист проекту». Розроблення проекту складний та тривалий процес, який потребує великої кількості знань та умінь. Основними темами навчання створенню проектів можливо визначити такі: типологія проектів; методи проектування; алгоритм проектування; структурні складові проекту та їх основні характеристики; опис проекту; виконавці проекту; визначення цільової аудиторії проекту; пошук партнерів проекту; етапи та календарний план виконання проекту; бюджет проекту; визначення результатів, які очікуються; ризики та заходи щодо їх зниження; перспективи розвитку проекту; проектна документація (проектна тека); презентація та захист проекту.

Визначення способів діяльності, які слід використовувати у процесі роботи «Студентського проектного офісу». У проектуванні використовуються десятки методів. Наведемо три групи методів, які наводить Сергєєва В. за допомогою яких можна розробляти проекти і навчати проектування. Першу групу утворюють методи, що дають нові парадоксальні рішення: «інверсія», «мозкова атака», «мозкова облога», «карикатура». Друга група методів проектування пов'язана з переглядом постановки завдань. Це «наводить завдання-аналог», «зміна формулювання за-

вдань», «перелік недоліків», «вільне вираження функції». Третя група методів – це творчі методи проектування. До них відносяться «аналогії», «асоціації», «неології», «евристичне комбінування», антропотехніка» [4].

Під час роботи «Студентського проектного офісу» слід організувати роботу за формою методу проектів. Зазначимо основні вимоги до використання методу проектів у контексті нашого дослідження: наявність значущої у дослідницькому, творчому плані проблеми/завдання, що вимагає інтегрованого знання, дослідницького пошуку для її вирішення; практична, теоретична, пізнавальна значущість передбачуваних результатів роботи; самостійна (індивідуальна, парна, групова) діяльність студентів; структурування змістовної частини проекту (із зазначенням етапних результатів); використання дослідницьких методів, які передбачають певну послідовність дій: визначення проблеми та похідних від неї завдань дослідження; висунування гіпотез їх вирішення; обговорення методів дослідження (статистичних, експериментальних та ін.); обговорення способів оформлення результатів дослідження (презентацій, захисту, творчих звітів, переглядів та ін.); збір, систематизація та аналіз отриманих даних; підведення підсумків, оформлення результатів, їх презентація; висновки, висунування нових проблем дослідження.

Реалізація методу проектів у роботі «Студентського проектного офісу» веде до зміни ролі викладача. Він підбирає навчальний матеріал для діалогу, розробляє структури і алгоритми взаємодії студентів з комп'ютерними засобами, формує критерії управління діями студентів та ін. Змінюється і психологічний клімат в навчальній групі, так як викладачу доводиться переорієнтувати свою навчальну роботу і працю студентів відповідно до різноманітних видів самостійної проектної діяльності: проекти дослідницького, пошукового, творчого характеру. Таким чином, можна бачити, що існує безліч методів, за допомогою яких можна створювати оригінальні та цікаві проекти. Оптимальний вибір методів проектування визначається специфікою діяльності, закладеної в проект, віком учасників, тривалістю.

У процесі роботи «Студентського проектного офісу» були розроблені та представлені проекти за темами: «Клуб ділового спілкування» (для розвитку комунікативних якостей); студентська студія «Побудова кар'єри»; студентська студія спілкування (запропоновані теми семінарів «Освіта за кордоном: пропозиції та можливості», «Здоров'язбережувальні технології у навчанні та роботі» та інші); «Азбука здоров'я»; «Радіостанція навчального закладу»; «За нами майбутнє» – наукове товариство та інші.

Висновки з даного дослідження і перспективи. Подальші дослідження будуть спрямовані на удосконалення форм на методів роботи «Студентського проектного офісу».

Список літератури:

1. Ахметова М.Н. Проектная культура будущего учителя / М.Н. Ахметова // Журнал Школьные технологии // Научно-практический журнал. – Москва: Нар. образование: НИИ школ. Технологий, 2004. – № 4. – С. 210-220.
2. Закон України «Про освіту». [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (Дата звернення 13.11.2017) – Назва з екрана.
3. Кравцов А.О. Воспитание творческих установок как составляющая становления проектной культуры субъектов образовательного процесса / А.О. Кравцов // Инновации и образование. Сборник материалов конференции. Серия «Symposium», выпуск 29. – СПб.: Санкт-Петербургское философское общество, 2003. – С. 324-330.
4. Сергеева В.П. Проектно-организаторская деятельность учителя в воспитательной деятельности. – М., 2008. – 144 с.
5. Топилина Н.В. Проектная культура как основа готовности педагога к инновационной деятельности: автореф. дис. канд. пед. наук.: 13.00.01. «Общая педагогика, история педагогики и образования» / Н.В. Топилина. – Таганрог, 2006. – 23 с.

Бачиева Л.А.

Украинская инженерно-педагогическая академия

ФОРМИРОВАНИЯ ПРОЕКТНОЙ КУЛЬТУРЫ БУДУЩИХ ПРЕПОДАВАТЕЛЕЙ СРЕДСТВАМИ «СТУДЕНЧЕСКОГО ПРОЕКТНОГО ОФИСА»**Аннотация**

Исследована проблема формирования проектной культуры будущих преподавателей в процессе обучения. Проведен анализ определения понятия «проектная культура преподавателя». Установлены условия формирования проектной культуры. Сформулированы основные компоненты организации и деятельности студенческого проектного офиса: цель, направления работы, функции, место студенческого проектного офиса в структуре учебного заведения, содержание обучения созданию образовательных проектов. Приведенные результаты работы «Студенческого проектного офиса» в учебном заведении.

Ключевые слова: проектная культура, проектный офис, будущие преподаватели.

Bachieva L.A.

Ukrainian Engineer-Pedagogical Academy

FORMATION OF THE DESIGN CULTURE OF FUTURE TEACHERS BY «STUDENTS PROJECT OFFICE»**Summary**

The problem of forming the design culture of future teachers in the process of studying is researched. The analysis of the definition of «project culture of the teacher» is carried out. The conditions of formation of a design culture are established. The basis of the components of the organization and activity of the student project office is formulated: the purpose, directions of work, functions, the place of the student's project office in the structure of the educational institution, the content of training in the creation of educational projects. The results of the «Student Project Office» at the educational institution are presented.

Keywords: design culture, project office, future teachers.